

חקירה ברשות לניירות ערך - עשה ואל תעשה

הרשות לניירות ערך קובעת כללים מתמירים על המסחר בניירות ערך, כדי לענות על ערכים של הגינות, שוויון, נגישות למידע ועוד. עבירות ניירות ערך קשורות לשימוש במידע פנים או ביצוע תרמיות שונות. אם עולה החשד כי אדם מסוים ביצע עבירת ניירות ערך, הוא מוזמן לחקירה במחלקת חקירות מודיעין ובקרת מסחר. יש לדעת שעבירות אלה יכולות להיות מוגדרות כעבירה פלילית שגוררת עונשי מאסר וקנסות כבדים, ולכן יש לגשת לחקירות אלה עם ליווי מקצועי ולהבין מה כדאי לעשות בחקירה וממה להימנע תוך כדי החקירה. עו"ד אסף דוק מסביר במאמר הבא מהן עבירות ניירות ערך, במה כרוכה חקירה בתחום זה, מה מומלץ לעשות בחקירה ובעיקר מה לא לעשות במהלך החקירה.

עבירות ניירות ערך

ניירות ערך הן ניירות שיש להם ערך כספי כמו מניות, אגרות חוב, כתבי אופציה, חוזים עתידיים וניירות ערך מסחריים. מי שמנפיק אותם הם הממשלה או תאגיד כמו אגודה שיתופית או חברה. חלקם נסחרים בבורסה תחת פיקוח מסודר שבו הקונים והמוכרים מבצעים עסקאות בניירות ערך, מטבע חוץ ואף סחורות. רוב העסקאות נסגרות בבורסה עצמה, אך יש גם עסקאות שמבוצעות על ידי גופים מוסדיים מחוץ לבורסה.

הבורסה היא שוק שהמסחר בה פתוח לכלל הציבור ולכן המחירים בה נקבעים מפרשנויות להודעות שפרסמה חברה מסוימת, מהלכי הרוח בציבור ואף מספקולציות. על אף שמדובר בחוק חופשי, יש בבורסה כללים נוקשים למסחר והגדרה ברורה על עבירות ניירות ערך. להלן פירוט של שלוש עבירות בשוק ההון שנחשבות כעבירות פליליות שהעובר עליהן עלול לקבל עונש של מאסר בפועל. הגדרת העבירות שומרת על עקרונות המסחר בניירות ערך, כמו שוויון, נגישות זהה למידע והגינות.

□ עבירת שימוש במידע פנים - סעיפים 52א-52 לחוק ניירות ערך

עבירת שימוש במידע פנים מוגדרת בסעיפים 52א' - 52ח' לחוק ניירות הערך והוספה לחוק בשנות השמונים. הסיבה להוספת העבירה הייתה ניצול לרעה של המידע על המתרחש בבורסה בידי המקורבים למסחר. לפני ההוספה של סעיפים אלה לחוק, יכול היה אדם שמקורב למסחר ליהנות מעליונות מידע על פני משקיעים מהציבור הרחב שאין באפשרותם לקבל מידע דומה. עבירת שימוש במידע פנים בחברה מיועדת בעיקרה להתמודד עם שימוש בלתי הוגן במידע שאינו גלוי לציבור ועקב שימוש זה נוצר יתרון בלתי הוגן למשתמש בו במסחר בניירות ערך. כדי להבחין בין שימוש במידע פנים בעל אופי פלילי לבין שימוש בעל אופי תמים יצר המחוקק הגנות שבהתקיים אחת מהן יהיה לאדם המשתמש במידע פנים פטור מאחריות פלילית. כדי לקבוע כי אכן אדם עבר על סעיפי חוק זה, יש לזהות שלושה מרכיבים:

□ **מיהו המשתמש** - משתמש הוא 'איש פנים' או 'מודלף'. 'איש פנים' מוגדר כאדם או בני משפחתו או תאגיד בשליטתו, שיש להם גישה למידע פנים משמעותי למסחר בניירות הערך. 'איש פנים' כולל את כל האנשים החשופים למידע, כולל עובדי החברה ומספקי השירותים כמו רואה החשבון, עורך הדין, שמאים, יועצים, ופרסומאים. 'מודלף' שייך למעגל המורחב יותר והם האנשים שקיבלו מידע פנימי מאדם שיועד שהוא 'איש פנים'. על הגדרה של מודלף עונים יועצי השקעות, בנקאים, חברים מזדמנים וכדומה.

סעיף 52ה' קובע כלל מיוחד על אנשי פנים המצויים בלב העסקים של החברה והם נקראים 'אנשי פנים מרכזיים'. אלה הם בעלי תפקידים כמו מנכ"ל, סמנכ"ל או מבקרי פנים. הכלל קובע כי איש פנים מרכזי שקנה ניירות ערך של החברה שבה הוא משמש כאיש פנים מרכזי ומכר אותם תוך שלושה חודשים (או פוזיציה הפוכה: מכירה וקניה), עבר עבירה של שימוש במידע פנים. במקרה כזה נטל ההוכחה שלא ביצע עבירה זו חל עליו ולא על המדינה.

□ **מהו מידע פנים** - זהו מידע שכולל כל פרט על מה שמתרחש בחברה, כולל שינוי במצבה, שינוי תפקידים, התפתחויות צפויות, שינוי פתאומי ועוד. הכוונה למידע שכלל הציבור לא חשוף אליו והוא משמעותי למסחר בניירות הערך של החברה. לדוגמה, הצלחת רישום פטנט או החלפה צפויה של מנכ"ל.

מידע נחשב כמידע שאינו מידע פנים אם הוא נמסר לרשות לניירות ערך או לבורסה ופורסם בציבור.

□ **מהו השימוש שנעשה במידע** - עשיית שימוש יכולה להתרחש על ידי עשיית עסקה בפועל כמו חליפין, קניה, מכירה, התחייבות לביצוע עסקה או על ידי מסירת המידע הלאה, למי שכנראה יעשה שימוש במידע זה.

רק אם התקיימו שלושת היסודות הללו אפשר לקבוע שאכן התרחשה עבירת ניירות ערך. מתי אין מדובר על עבירה: אם המידע הזה כבר פורסם בציבור, אם המידע שהועבר הוא כללי על שוק ההון כמו ריביות או אם אדם נחשף למידע פנים אך לא עשה בו שימוש. ההגנה במשפט על שימוש במידע פנים יכולה לטעון כמה הגנות:

□ השימוש במידע הפנים לא היה למטרה של עשיית רווח או מניעת הפסד.

□ השימוש במידע זה היה ללא הפעלת שיקול דעת עצמאי או נעשה בידי נאמן בנאמנות עיוורת.

□ העסקה בוצעה מחוץ לבורסה עם אדם שגם הוא היה מעודכן במידע פנים זה.

□ הייתה הצדקה לביצוע העסקה בנסיבות מסוימות.

עבירת ניירות ערך שכוללת שימוש במידע פנים עלולה להסתיים בשתי תוצאות:

□ **אישום פלילי** - העונש המקסימלי על עבירת שימוש במידע פנים הוא עד **5 שנות מאסר** עבור איש פנים ואיש פנים מרכזי וכן קנס בשיעור גבוה. העושה שימוש במידע פנים אשר הגיע לידו, במישרין או בעקיפין, מאיש פנים בחברה, דינו - עד **שנתיים מאסר** או קנס בשיעור גבוה. אם אין די ראיות להרשעה בפלילים, יכולה רשות ניירות הערך לבחור במסלול אכיפה מנהלי.

□ **תביעה אזרחית** - החברה שבניירותיה נעשה העסקה, יכולה לתבוע בתביעה אזרחית את האדם שעשה שימוש במידע פנים והרוויח בעסקה. למשל, לתבוע על סכום ההפרש בין מחיר נייר הערך שבו בוצעה העסקה לבין המחיר שנקבע אחרי שהציבור נחשף לאותו מידע.

כיום אין צורך להוכיח קשר סיבתי אלא רק סימולטני וכך אם איש הפנים נחשף למידע וביצע עסקה, זו כבר הפרת החוק. עם זאת, יש בכך בעייתיות, כי לפעמים איש הפנים עשה שימוש במידע אך קשה להוכיח שהמידע אכן מצוי בידי החברה עצמה. דוגמה נוספת לבעיה בקשר הסימולטני הוא אם החברה רכשה את המניות שלה עצמה ויש לה מראש מידע פנים על המתנהל בה. כדי למנוע מצבים סבוכים אלה פרסמה הרשות לניירות ערך הוראות הגנה הנקראות "הגנת נמל מבטחים".

□ **עבירת תרמית בניירות ערך - סעיף 54 לחוק ניירות ערך**

עבירת הרצת מניות מנויה בסעיף 54 לחוק ניירות הערך. סעיף זה מונה שני סוגים של מעשים בניירות ערך הנחשבים לתרמית. הראשון מתייחס לאדם ש - "הניע או ניסה להניע אדם לרכוש או למכור ניירות ערך ועשה זאת באמרה, בהבטחה או בתחזית - בכתב, בעל פה או בדרך אחרת - שידע או היה עליו לדעת שהן כוזבות או מטעות, או בהעלמת עובדות מהותיות". הסוג שני הוא כל השפעה בדרכי תרמית על תנודות השער של ניירות הערך. על פי החוק, העונש המוטל על הרצת מניות הוא עד **5 שנות מאסר**, או קנס בשיעור של כ- 1.15 מיליון שקלים. יחד עם זאת, במידה שעבירות אלו נעשות על ידי תאגיד הרי שסכום הקנס עולה לסביבות ה- 5.5 מיליון שקלים.

כאמור, עבירת תרמית בניירות ערך מתייחסת לאיסור על שכנוע אדם לרכוש או למכור ניירות ערך ולאיסור להשפיע על שערי ניירות הערך שנסחרים בבורסה. למשל ביצוע מיפולציות כמו הזרמת פקודות כוזבות, תיאום עסקאות, תיאום מחירים ועוד. המטרה של הגדרת עבירת התרמית היא להשיג את אמון הציבור על כך שהמסחר בבורסה הוא הוגן ולא מוטה ואינו חשוף לרמאות ומניפולציות. ביצוע עבירת תרמית יכול להתבצע על ידי:

□ הנעת אדם לרכוש או למכור ניירות ערך תוך הבטחה של עובדות כוזבות, מטעות או העלמת עובדות חשובות.

□ השפעה על תנודות השער של ניירות ערך, לא פוטנציאל להשפיע אלא השפעה בפועל. עם זאת אין פירוט על דרכי תרמית אלה והן נעשות משוכללות מעת לעת. ככלל מדובר על תיאום מחירים, תיאום עסקאות, הזרמת פקודות כוזבות ומניפולציות שונות דרך האינטרנט.

עבירת תרמית קשורה לגורמים פעילים בשוק ההון שעלולים לנצל לרעה את קרבתם למסחר. משום כך החוק קובע כי 'גורמים מפוקחים' או 'משקיעים בניירות ערך' שבצעו פעולות שונות של עסקה מתואמת, עסקה עצמית או ייצוב שערים עלולים להיות חשופים לסנקציה מנהלים של מיליון ₪ לאדם וחמישה מיליון ₪ לתאגיד.

□ עבירת עובד חבר בורסה - סעיף 52 לחוק ניירות ערך

גם עבירה זו נוספה לחוק ניירות הערך, לאור המידע הרב שאליו חשופים מקורבים למסחר בבורסה. מידע זה נוצל כדי לבצע עסקאות בידי חברי הבורסה ועובדיהם. משום כך נקבע איסור כי על כל עובד בבורסה להודיע לפי שהוא רוכש או מוכר ניירות ערך. כלל זה מתייחס לכל מי שעובד בבורסה בלי קשר לתפקיד או לתואר שלו, כולל דירקטורים.

על עובד חבר בורסה להודיע בכתב לממונה עליו, לפחות יום אחד מראש לפני ביצוע עסקה. נוסף על כך על העסקה להיות מבוצעת בחשבון על שמו כדי שאפשר יהיה לעקוב אחר פעילותו. הוראות אלה חלות על ניירות ערך מסוג כתבי אופציה, אג"ח להמרה ומוצרי מדדים להמרה ומניות. הן אינן חלות על אג"ח לא להמרה, אופציות, חוזים עתידיים, מוצרים מובנים או יחידות השתתפות בקרנות נאמנות וגם לא על ניירות ערך שנסחרים בחו"ל.

אם העובד ביצע פעולות לאחרים, עליו לבצע את הפעולות רק באמצעות חבר הבורסה שלו ובאמצעות הסניף שבו הוא עובד. אם יבצע פעולות לחשבונו שלו, עליו לבצע את הפעולות בחבר הבורסה בסניף אחד, אך אינו חייב בסניף שלו.

□ חקירה ברשות לניירות ערך

מחלקת חקירות מודיעין ובקרת מסחר מאתרת וחושפת פעולות עברייניות שונות בשוק ההון ותפקידה הוא גם לשמור על התקינות וההוגנות במסחר בבורסה. היא מורכבת משלוש יחידות וכוללת חוקרים שהם עורכי דין, רואי חשבון ואף כלכלנים העוסקים בבקרת המסחר. משנת 2009 מוזגו מחלקת החקירות ומחלקת איסוף ומחקר למחלקת חקירות ומודיעין וזו עובדת ביעילות, תוך כדי מימוש סמכויות חקירה נרחבות.

משרדי אגף החקירות נמצאים בבניין רשות לניירות ערך הממוקמים בתל אביב. הנחקרים עוברים חקירה צולבת על ידי חוקרים בעלי השכלה משפטית, רובם בעלי הכשרה משולבת בתחומי המשפט והכלכלה וחלקם יוצאי יחידת החקירות של מצ"ח (המשטרה הצבאית). כדי לפתוח חקירת רשות יש לקבל את אישור ראש הרשות והתיקים שבהם מחליטה הרשות לפתוח בחקירה עוברים סינון פנימי, לשם בקרה פנימית. שלב החקירה הגלויה, שבה מוזמנים החשודים להיחקר, הוא השלב הסופי בעבודת חקירה שנעשתה הרבה קודם לכן וכללה ביסוס התיק מבחינה ראייתית ומשפטית.

יש לדעת כי לרשות ניירות ערך יש סמכויות חקירה, וכך מבצעת מחלקת חקירות ומודיעין חקירות מורכבות בארץ ובחו"ל ובודקת שלל עברות, כגון שימוש במידע פנים, תרמיות בניירות ערך, דיווחים שמטרתם להטעות את ציבור המשקיעים, עסקאות של בעלי שליטה, עבירות מרמה והפרת אמונים, עבירות הלבנת הון ועוד.

□ מה לעשות ולא לעשות במהלך חקירה ברשות לניירות ערך

בניגוד לעבירות פליליות אחרות, רוב הנחקרים ברשות לניירות ערך הם אנשים בכירים מהאליטה הכלכלית שמוזמנים לפתע לחקירה בחשדות שונים. אם מותר לפרסם את שם הנחקר באמצעי התקשורת, התוצאה עלולה להיות הרס המוניטין וקטיעת קריירות מזהירות שטופחו במשך שנים. משום כך יש להיות מוכנים היטב לפני חקירה כזו ולאמץ כמה כללים חשובים:

□ **להתייעץ טרם החקירה בעורך דין** - כאשר אדם נכנס לחדר החקירות, מקריא לו החוקר את הזכויות שלו ואומר לו במה הוא חשוד. למשל: " אני חוקר X ועומד לחקור אותך בנושא עבירת ניירות ערך, אתה

זכאי להתייעץ עם עו"ד... וכך הלאה. ברגע זה, מומלץ לעצור את החקירה ולהתקשר לעורך הדין. אם החוקר לא מאפשר לנחקר להתקשר לעורך הדין שלו, הוא רשאי לא לשתף פעולה. המילים היחידות שמומלץ לומר במצב זה הן: "אני רוצה להתייעץ עם עורך דין".

□ **נחקר או עד** - לברר בתחילת החקירה אם הנחקר הוא חשוד או עד. עם זאת, גם מסירת עדות יכולה לפתע להפוך לחקירה תחת אזהרה ואז יש להקפיד על כל הכללים המומלצים לנחקר.

□ **להבחין בשיטות חקירה שונות** - החוקרים נוקטים בשיטות חקירה מגוונות. להלן השיטות העיקריות:

□ **השוטר הטוב והשוטר הרע** - אחד מהחוקרים מתנהג בתקיפות ואילו השני נחמד ואמפטי ומטרתו לגרום לנחקר להודות.

□ **דיבוב והקלטה בסתר** - החוקר יכול להקליט את הנחקר בכל שלב ולנסות לדובב אותו ברגעים בלתי צפויים.

□ **הבטחות שווא** - החוקר יכול להבטיח דברים תמורת הודאה, אולם בדרך כלל אין מדובר בהבטחה מחייבת.

□ **אינמיים והפעלת לחץ** - חוקר יכול לאיים כי הנחקר עלול לקבל עונשי מאסר כבדים, כדי לגרום לו להודות. כדאי לדעת שעל החוקר לתעד את כל הליך החקירה, כך שגם אם איים, האשים והטיח עלבונות, דברים אלה צריכים להופיע בפרוטוקול.

□ **ראיות שלא קיימות** - החוקר רשאי לומר לנחקר שיש בידו ראיות מפלילות, למשל הקלטות או צילומי וידאו. יש לדרוש לראות את הראיות לפני כל תגובה. מומלץ להכחיש כל טענה כזו אם לא מובאת ראיה חותכת לקיומה.

□ **לא לומר דבר** - מהרגע שבו נכנס אדם לחדר החקירות מתועד כל מה שהוא אומר. כך גם אין לומר דבר לאיש בדרך לשירותים או למקום אחר.

□ **להיזהר עם מימוש 'זכות השתיקה'** - כדאי להיזהר עם מימוש זכות השתיקה כי היא עלולה לחזק את הראיות נגד הנחקר. אם האדם חף מפשע, מומלץ לשתף פעולה עם החוקרים ולענות על כל השאלות.

□ **לדאוג לאינטרסים שלך** - החוקר אינו יודע ואינו רוצה בטובת הנחקר. על הנחקר לדבוק בגרסת האמת כפי שנקבע עם העו"ד ולא לסטות ממנה.

□ **לבקש הפסקות** - חקירה כזו עלולה להיות ממושכת לאורך שעות רבות ולכלול עבודה עם מסמכים וניירות. יש לבצע אותה תחת ריכוז ויכולות זיכרון ולבקש הפסקות אם צריך.

□ **אין לשער השערות** - לא לשער שום השערות, לדאוג לאינטרסים של אחרים או למסור גרסאות בשמם.

□ **מותר לענות 'אני לא יודע'** - אפשר בהחלט לענות תשובות עמומות כמו 'זה לא קשור אלי', 'אני לא יודע', 'אני לא זוכר'. מעבר לכך לא צריך להרחיב.

□ **לענות על שאלות בקצרה** - יש לשקול מילים ולא להתנדב להרחיב, כל מה שהנחקר אומר עלול לשמש לחובתו בבית המשפט.

□ **לקרוא בסיום את פרוטוקול החקירה** - עם תום החקירה זכות הנחקר לקרוא את פרוטוקול החקירה. הוא כולל את כל השאלות שנשאלו ואת כל התשובות שענה הנחקר. יש לקרוא בקפידה ולחתום על המסמך רק לאחר שהנחקר משוכנע שלא הוכנסו אליו דברים שלא אמר או הושמטו דברים חשובים שכן אמר. אפשר לבקש מהחוקר לתקן ולהוסיף דברים בכתב יד.

קראו גם את המאמרים הרלוונטיים הבאים:

- [חקירה פלילית במשטרה - עשה ואל תעשה](#)

- [מהי חקירה תחת אזהרה ומה זה אומר?](#)
- [זכויות חשודים בחקירה באזהרה](#)
- [כיצד נכון להתמודד נפשית ומנטלית בזמן ולאחר החקירה במשטרה?](#)
- [האם רצוי שעורך דין יתלווה עם חשוד לחקירת משטרה?](#)
- [באילו מצבים רשאית המשטרה לעצור אדם וכיצד ניתן להביא לשחרורו?](#)
- [מהו עימות במשטרה והאם צריך להתכונן אליו?](#)
- [האם ישנה חובה להתייצב לחקירת משטרה?](#)
- [הזכות להיוועץ עם עורך דין טרם החקירה ובמהלכה](#)

זומנת לחקירה ברשות לניירות ערך? צור עימנו קשר בהקדם!

יש לזכור כללים אלה לפני כל חקירה, במיוחד בחקירה ברשות לניירות ערך שבה האשמה עלולה להיות פלילית ולהביא לעונשי מאסר בפועל. יש הסבורים כי [עבירות צווארון לבן](#) הן קלות יחסית לעבירות אחרות, אולם המשמעות של עונש מאסר עבור אדם נורמטיבי עלולה להיות הרס חיי המשפחה וחיי החברה, נוסף על התמוטטות עסקיו.

היוועצו עם [עורך דין פלילי מוסמך](#) לפני כל חקירה ברשות לניירות ערך. ההכנה לקראת הפגישה יכולה להיות ההבדל בין הגדרת העבירה כפלילית או אזרחית, בין פרסום שם הנחקר להטלת איסור פרסום, בין קנסות כבדים לבין קנסות נסבלים. דעו את הזכויות שלכם והגיעו לחקירה עם עורך דין מיומן, שיסייע לכם לצלוח את החקירה במינימום נזקים ואף לצאת ממנה זכאים.

נוכח חשיבותה הרבה של החקירה ברשות לניירות ערך ונוכח ההשלכות מרחיקות הלכת שעשויות להיות לה על המשך ניהול ההליך הפלילי או האזרחי נגדך, חשוב שתיוועץ עם עו"ד פלילי טרם החקירה. דע - כי התייעצות משפטית עוד בטרם הגעתך לחקירה ברשות לניירות ערך עדיפה על פני יעוץ בדיעבד ותיקון טעויות שנעשו במהלך החקירה. במידה וזומנת לחקירה ברשות לניירות פנה ללא דיחוי להתייעצות עימנו בטלפון **052-6885006** או באמצעות [הטופס המקוון באתר](#). הפניה אינה כרוכה בהתחייבות כל שהיא מצדך. סודיות מלאה מובטחת.

{*:fast_contact}